منبر مکتوب

آغاز مغناطیس حسینی

حسین ابراهیمی
فعال فرهنگی

محرم را با چه چیزی می‌شناسید؟ محرم، فارغ از اینکه ماه خون و قیام نام گرفته است، برای تمام ما ایرانی‌ها، ماهی خاطره‌انگیز است، با وجود آنکه با آغاز ماه محرم همه جا سیاه‌پوش می‌شود، اما خاطرات بچگی ما از ماه محرم پر از شور و هیجان و معنویت است، محرم امام حسین معجونی است که جامعه را در تمام ابعاد فرهنگ، هنر، معنویت و دیگر مسائل اجتماعی تحت‌تأثیر خود قرار می‌دهد و سیراب می‌کند.

نباید محرم را مساوی مجالس روضه‌خوانی دید، گرچه مجالس روضه‌خوانی ارباب، سفره ایمان و غیرت را برای ملت ما پهن کرده است، نباید محرم را مساوی هیئت و علَم دید، گرچه از میان همین هیئت و علَم، مردانِ مرد میدان جهاد تربیت شده و برخاسته‌اند، حتی محرم مساوی کتیبه‌ها و اشعار محتشم نیست، در حالی که گرمای نفس شاعران خوش‌سخن و شعر آیینی ما با نام امام حسین(ع) جان گرفته است، هنرمندان کشور ما، نظیر شاعران بزرگ و نقاش‌های زبردستی مانند استاد فرشچیان خاطرات هنری خود را با همین عشق، اوج داده و با همین عشق پر کشیده‌اند، محرم مساوی تعزیه‌خوانی هم نیست، گرچه در روزگار دورتر بساط تعزیه‌خوان‌ها رونق زیادی داشته است و شمرخوان‌ها آبروی خود را با امام حسین(ع) معامله می‌کردند، هنوز هم در اطراف و اکناف گاهی تعزیه‌ها و تعزیه‌خوان‌ها هستند، روستایی به نام فدیشه در اطراف نیشابور هر سال در ایام محرم، میزبان هزاران عاشق اباعبدا... است که برای دیدن این هنر ناب در آن خاک باصفا جمع می‌شوند، اما باید بگویم محرم امام حسین(ع) مساوی نذری دادن و نذری گرفتن و بوی حلیم و قیمه‌نذری و شله مشهدی هم نیست، گرچه این‌ها هم از زیبایی‌های خاطره‌انگیز این ماه بزرگ هستند که ساعت‌ها می‌توان از جنبه‌های معنوی و لطایف زندگی‌ساز آن‌ها گفت، اما همه آنچه از محرم بیان شد و بیان نشد ابعاد این ماهی است که اسلام را زنده کرده است، ماهی که کشور ما را با وجود دشمنی دشمنان، نگه داشته و بیمه کرده است، ماهی که انسان‌های بزرگی را در سایه خود پرورانده است و بهترین تعبیر درباره محرم امام حسین(ع) را مقام معظم رهبری در کنار عجایب این ماه و عظمت اربعین امام حسین(ع) که نام حسین(ع) را در دنیا طنین‌انداز می‌کند به کار بردند و فرمودند: شروع جاذبه مغناطیس حسینی، در روز اربعین است. مغناطیسی که امروز هم با گذشت قرن‌های متمادی، در دل من و شما ست.

همه شور و گرمایی که در زندگی‌های ما در ماه محرم برپاست فریاد می‌زند که وا... تا ابد امام حسین(ع) و مکتب درس‌آموز کربلای او فراموش‌شدنی نیستند و ما هم امیدواریم که بتوانیم از کسانی باشیم که با سوار شدن به کشتی نجات شاه کربلا از اهل نجات باشیم، ان شاءا....

برویم تماشا

مقبره‌ای از عصر صفوی

بنای خواجه ربیع از هنرهای شیخ بهایی

پنجشنبه‌ها به زیارت اهل قبور توصیه شده است. امروز ما به دیدن یکی از قبرستان‌های معروف مشهد می‌رویم، مقبره خواجه ربیع که یکی از قبرستان‌های مهم مشهد محسوب می‌شود و همچنین قبر فتحعلی خان قاجار که در سال ۱۱۳۹ هجری قمری در باغ خواجه و به دست نادر قلی افشار کشته شد نیز در زیر گنبد مقبره خواجه است. این مقبره در دوران صفویه و به توصیه شیخ بهایی به وسیله شاه عباس صفوی ساخته شده است و یکی از آثار ملی ایران و همچنین یکی از اماکن مذهبی مشهد است.

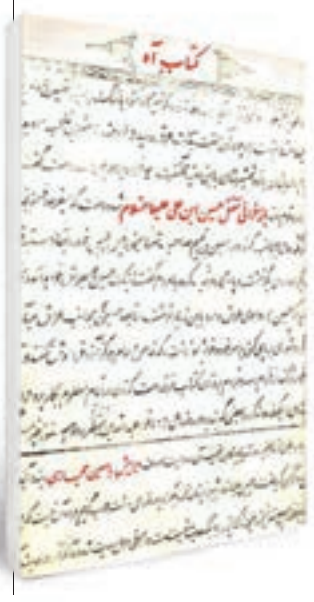
خواجه ربیع یا همان (ابوزید ربیع بن خثیم اسدی) از طایفه بنی اسد و ساکن کوفه و از زمره زهاد هشتگانه صدر اسلام و تابعین و همچنین از یاران حضرت امام علی(ع) و اصحاب پیغمبر اسلام در دوران صدر اسلام بوده است.

مقبره خواجه ربیع دارای گنبدی به ارتفاع ۱۸ متر روی بنایی چهار ایوانی است و گنبد این آرامگاه از کاشی‌های زیبای فیروزه‌ای و درون بنا هم مزین به نقاشی‌های طلایی رنگ است. طرح آرامگاه خواجه ربیع در نمای بیرونی هشت ضلعی و در نمای درونی چهار ایوانی است، کتیبه‌هایی با زمینه لاجوردی که با خط سفید و به قلم زیبای علیرضا عباسی، خطاط معروف عصر صفوی، نوشته شده است. این بقعه و قبرستان در انتهای خیابان عبادی (خواجه ربیع) شهر مشهد قرار دارد.

بردار و بخوان

کتاب «آه»

بازخوانی مقتل حسین ابن علی(ع)

کتاب «آه» بازخوانده ترجمه فارسی نَفَسُ المَهموم است که شیخ عباس قمی تألیف کرده است. کتاب شامل وقایع پس از بیعت مردم با یزید بن معاویه تا بازگشتن خاندان حضرت حسین بن علی به مدینه است.

نویسنده اما در بازخوانی خود، خط حادثه را پررنگ کرده و به ترتیب و توالی وقوع حادثه‌ها دقت کرده است. او آدم‌هایی را که اسمشان در اول حادثه یک چیز بود و در اثنای حادثه یک چیز و در انتها یک چیز دیگر، یکی کرده و نقل‌های پراکنده در جای جای کتاب را (بی آنکه از جزئیات هیچ کدامشان بزند) تجمیع کرده است.

نویسنده یاسین حجازی همچنین رجزهایی را که ترجمه نشده بود یا ترجمه‌اش واضح نبود، دوباره ترجمه کرده و رسم‌الخط را یک‌دست و پاراگراف‌بندی و نقطه‌گذاری و اِعراب‌گذاری کرده و مکررات و عبارات عربی را که حذفشان به ساختار متن لطمه نمی‌زد، حذف کرده است. این کتاب را انتشارات جام طهور در ۵۸۱ صفحه چاپ و منتشر کرده است.

آیه

ما همه شما را بی گمان می‌آزماییم تا معلوم شود مجاهدان واقعی و صابران از میان شما چه کسانی هستند و اخبار شما را بیازماییم!

سوره محمد. آیه ۳۱.
ترجمه آیت‌ا... مکارم شیرازی

حدیث

من کشته اشکم، هیچ مؤمنی مرا یاد نمی‌کند مگر آنکه اشک می‌ریزد.

امام حسین علیه السلام
بحارالأنوار، ج ۴۴، ص ۲۸۴، ح ۱۹

عزاداری برای امام حسین(ع) بهترین وسیله تقرب الهی است

آشنایی با فضیلت اعمال ماه محرم در گفت‌وگوی شهرآرا با حجت‌الاسلام حسن شیرقاضی، کارشناس دینی

گفت و گو

عکس: نیما نجف زاده | شهرآرا

هرچندکه شهر خودش را برای آغاز ماه محرم آماده کرده است، اما هنوز چند روز تا آغاز این ماه و آغاز سال قمری باقی مانده است. در تقویم شیعی ماه‌ها و روزهایی هستند که از دیگر ایام متفاوت و به نوعی دارای فضیلت هستند. در این میان، ماه محرم جایگاه ویژه‌ای دارد. حجت‌الاسلام حسن شیرقاضی، کارشناس مذهبی، با اشاره به آغاز سال قمری با ماه محرم می‌گوید: سال قمری با ماه محرم آغاز می‌شود و معنایش این است که سال با نام امام حسین علیه السلام آغاز می‌شود.

جهان خونریز بنیاد است هشدار
سرسال از محرم آفریدند

این همنشینی برای ما درس‌ها و نکته‌هایی دارد که می‌توان با مطالعه روایات در این باره بیشتر اندیشید و به نکاتی عمیقی دست یافت.

سه درخواست پیامبر(ص) از خداوند در آغاز ماه محرم

وی با ذکر این مقدمه درباره فضیلت این ماه با بیان روایتی از مفاتیح الجنان می‌گوید: مرحوم محدث قمی روایتی را از امام رضا(ع) در اعمال روز اول محرم ذکر کرده‌اند، بنابراین روایت پیامبر اکرم در روز اول ماه محرم دو رکعت نماز می‌خواندند و پس از نماز، دست‌ها را رو به آسمان بلند می‌کردند و سه مرتبه این دعا را می‌خواندند: «خدایا تویی معبود قدیمی و این سال تازه‌ای است، پس از تو در آن درخواست حفظ از شیطان و نیروووقوت بر نفس اماره بدخواه را دارم و نیز اشتغال به آنچه مرا (در عمل) به تو نزدیک کند...» در این فراز از دعا، پیامبر اکرم(ص) دو هشدار برای انسان بیان و یک تهیه برای قرب به سوی پروردگار ذکر می‌کنند. ایشان ابتدا انسان را از شیطان بیرونی برحذر می‌دارند و می‌گویند خدایا در این ماه که آغاز سال جدید است مرا از شر شیطان محفوظ بدار و این دعایی است که همیشه باید از خداوند متعال مسئلت کنیم. امام سجاد(ع) در دعای مکارم اخلاق می‌گوید: خدایا نکند زندگانی من چراگاه شیطان بشود و شیطان حاصل من را هم برباید. این کارشناس مذهبی در ادامه به درخواست دوم پیامبر در دعا می‌پردازد و می‌گوید: درخواست دومی که رسول خدا در این فراز بیان می‌دارند، طلب کمک در برابر نفس اماره است که اگر انسان ضعیف باشد، دشمن بیرونی در کنار این دشمن درونی انسان را زمین می‌زند و از سپاه امام حسین(ع) دور می‌کند.

کدام عمل است که ما را به خدا نزدیک‌تر می‌کند

حجت‌الاسلام شیرقاضی در ادامه با توجه درخواست سوم پیامبر در این فراز که درخواست قرب به پروردگار است، می‌افزاید: حال پرسش این است؛ کدام عمل است که ما را به خدا نزدیک می‌کند؟ اگر انسان بخواهد توجه واقعی پیدا کند، می‌تواند فهرستی تهیه کند که با انجام آن خودش را به پروردگار نزدیک‌تر کند، مانند: نماز اول وقت، روزه گرفتن، حج گزاردن و صله رحم... اما اگر بخواهیم در این مسئله دقیق‌تر شویم متوجه خواهیم شد که گاهی انسان در شرایط و مکانی قرار می‌گیرد که در آن می‌تواند به سرعت خودش را به خداوند نزدیک کند. به طور مثال برای بعضی از ایام سال اعمالی سفارش شده است که اگر انسان آن عمل را در آن وقت خاص و روز خاص انجام دهد، زمینه تقرب به سوی خدا برای او حاصل می‌شود ان شاءا... مثلا در ماه رجب روزه گرفتن و استغفار کردن فضیلت ویژه‌ای دارد. همین طور در ماه شعبان صلوات بر پیامبر(ص) و استغفار فضیلت بسیاری دارد یا در ماه رمضان که ربیع القرآن نام گرفته است، تلاوت قرآن علاوه بر روزه گرفتن بسیار توصیه شده است. این کارشناس مذهبی در پایان با اشاره به ماه محرم و اختصاص این ماه به امام حسین علیه السلام و یارانشان بیان می‌دارد: اما در ماه محرم که یک دوره فشرده امام‌شناسی است عملی که می‌تواند انسان را به خدا نزدیک کند، چیست؟ با توجه به روایات معصومین در ماه محرم، عملی که ما را به خدا نزدیک می‌کند گریستن بر مظلومیت‌های امام حسین(ع) و همه یاران و اصحاب ایشان است. امام صادق علیه السلام در این باره فرموده‌اند: هر کسی بر حسین بن علی گریه کند خداوند متعال بهشت را بر او واجب می‌کند.

آمادگی برای عزا به سبک اهل بیت

امامان معصوم و اهل بیت(ع) همان طور که در دیگر امور دینی الگو و راهنمای ما هستند درباره سوگواری و عزاداری برای امام حسین(ع) نیز به عنوان صاحب این عزا می‌توانند الگو و راهنمای ما در چگونگی برگزاری عزاداری در ایام ماه محرم باشند. براساس روایات و مستندات سیره اهل بیت این بزرگواران در سوگواری و عزای حسینی دارای آداب ویژه‌ای بوده‌اند که در ادامه چند حدیث در این باره بیان می‌کنیم.

ترک زینت

اینکه در عزاداری‌ها زینت و آرایش نداشته باشیم رسمی است که از گذشته وجود داشته است. امام صادق(ع) درباره سوگواری زنان بنی هاشم بر امام حسین علیه السلام فرموده‌اند: در سوگ سیدالشهدا هیچ زن هاشمیه‌ای به چشمانش سرمه نزد و به موهایش حنا نمالید تا اینکه عبیدا... بن زیاد کشته شد. (مجلسی، ج ۴۵، ص ۳۸۶)

سیاه پوشیدن

لباس سیاه برای مردم بیشتر کشورها نشانه عزاداری است. پیامبر و اهل بیت نیز در عزاداری‌ها سیاه می‌پوشیدند. بنا به گفته ابی مخنف، زمانی که خبر شهادت امام حسین(ع) و یارانش به مدینه رسید، زنان همگی سیاه پوشیدند و برای عزاداری از خانه بیرون آمدند. (آزادی کوفی، ج ۱، ص ۵۰۳)

تعطیل کردن کارها

یکی از سنت‌های رایج در سیره اهل بیت، ترک کسب و کار در زمان وفات شخصیت‌های بزرگ مذهبی و علمی بوده است. امام باقر(ع) درباره روز عاشورا فرموده‌اند: اگر توانستی در پی آوردن حاجتی نروی، نرو. چراکه روز عاشورا روز شومی است و حاجتی در آن برآورده نمی‌شود و اگر هم برآورده شود برکتی ندارد و پیشرفتی نمی‌بینی.

خرید نکردن برای خانه

در ادامه این حدیث امام باقر(ع) به خرید نکردن و ذخیره نکردن چیزی در خانه اشاره کرده و فرموده‌اند:... همچنین در این روز برای خانه‌ات چیزی را ذخیره نکن؛ چراکه هرکس در روز عاشورا برای خانه‌اش چیزی بیندوزد در اندوخته‌اش برکتی نخواهد بود و خانواده‌اش نیز برکتی از آن نخواهند دید.

چنین کنند بزرگان

برپایی مجلس عزاداری

در سیره امام محمد باقر(ع) نقل شده است که ایشان در خانه خود مجلس عزا برپا می‌کرد و به یکدیگر این مصیبت را تسلیت می‌گفتند، همچنین دعبل خزایی، شاعر و مداح اهل بیت، نقل کرده است که در ایام محرم به زیارت علی بن موسی الرضا(ع) رفتم. دیدم آن حضرت با حالت حزن و اندوه نشسته و اصحاب دور ایشان جمع شده‌اند، چون مرا دید فرمود: ای دعبل، دوست دارم شعری بخوانی، زیرا این روزها غم و اندوهی است که برخاندان ما رفته است.

نوحه خوانی

بنا بر روایات در عصر ائمه اطهار عزاداری‌ها به ویژه عزاداری امام حسین(ع) بیشتر در قالب شعر بود و شاعران شیعه در این مراسم مرثیه خوانی می‌کردند. برخی نیز خود شاعر نبودند و اشعار شاعران بزرگ را می‌خواندند و به آن‌ها «مُنشِد» می‌گفتند که معادل مداح امروزی است. از جمله این افراد می‌توان به ابوهارون مکفوف، عبدا... بن غالب، جعفربن عفان و ابوعماره منشد نام برد. (ابن قولویه، ۱۰۵)

ایراد خطبه در مجالس سوگواری

روایت شده است در ایام ماه محرم، حضرت صادق(ع) بر سیدالشهدا می‌گریست و مردم از هر جانب به خدمت ایشان می‌آمدند و در نوحه و عزاداری حاضر می‌شدند و بعد از تسلیت به ایشان آن حضرت برای مردم صحبت می‌کردند و از این فرصت عزاداری برای بیان حقایق درباره امام حسین(ع) و قیام ایشان بهره می‌جستند.

گریستن بر مصیبت

بنا بر روایات پس از واقعه عاشورا، سوگواری برای آن حضرت از سوی امام سجاد(ع) و حضرت زینب و دیگر همراهانشان برپا شد. از مؤثرترین سیاست‌های امام سجاد(ع) برای زنده نگهداشتن قیام عاشورا در دوران امامتشان، این بود که پیوسته سوگوار عاشورایی بودند و در این مصیبت آن قدر گریستند که جزو «بکائین عالم» قرار گرفتند.

آشنایی با آداب سوگواری معصومین(علیهم السلام) بر سیدالشهدا(ع)